

9. SCHOOLKOSTEN & SCHOOL- EN STUDIETOELAGE⁶¹

9.1. SCHOOLKOSTEN

Volgens de Belgische grondwet is de toegang tot het onderwijs gratis tot het einde van de leerplicht. Dit betekent dat de inschrijving in een school van kleuter-, lager en secundair onderwijs gratis is. Toch worstelen vele kwetsbare personen met schoolkosten.

In **kleuter- en basisonderwijs** zijn de materialen en activiteiten gratis voor zover ze strikt noodzakelijk zijn voor de eindtermen en ontwikkelingsdoelen (er bestaat een officiële [lijst van kosteloze materialen](#)). Zwemlessen zijn gratis tijdens 1 schooljaar van basisonderwijs.

De school mag echter wel bijdragen aan de ouders vragen voor materialen en activiteiten die niet strikt noodzakelijk zijn voor eindtermen en ontwikkelingsdoelen. Ook biedt de school bepaalde diensten en producten aan - zoals buitenschoolse kinderopvang, middagtoezicht, maaltijden, drankjes, schoolbus, sportaanbod of lessen Frans na schooltijd ..., waarvan de ouders naar eigen keuze gebruik kunnen maken en er dus voor moeten betalen.

De overheid nam maatregelen om al deze schoolkosten in toom te houden.

- Een scherpe maximumfactuur per schooljaar voor materialen en activiteiten die niet strikt noodzakelijk zijn voor eindtermen en ontwikkelingsdoelen. De bedragen zijn gekoppeld aan de index. In het schooljaar 2017-2018 bedragen ze 45 € voor een kind in kleuteronderwijs en 85 € voor een kind in het lager onderwijs.
- Een minder scherpe maximumfactuur voor meerdaagse uitstappen zoals zee-, bos- of plattelandsklassen. De ouders zijn niet verplicht om hun kind te laten deelnemen en betalen een bijdrage als het kind meegaat. Een **basisbedrag voor de volledige duur van het lager onderwijs is 425 €** (schooljaar 2017-18).
- Het schoolreglement moet minstens 3 betaalmomenten (gespreid over het schooljaar) voorzien.

In het **secundair onderwijs** is er tot nu toe geen maximumfactuur. De kosten gaan over

- didactisch materiaal: boeken of kopieën die nodig zijn voor de lessen ...
- bepaalde activiteiten: theaterbezoek, meerdaagse uitstappen ...
- diensten en producten: maaltijden, drankjes, middagtoezicht, opvang, schoolbus ...

In sommige studierichtingen kunnen de kosten flink oplopen.

In het schoolreglement moet uitleg staan over de bijdrageregeling, de mogelijkheden voor gespreide betaling (bv. 3-maandelijks of maandelijks) en eventueel de sociale regeling.

Het **hoger onderwijs** behoort niet tot de leerplicht en de inschrijving is dus niet gratis.

61 Met raad van Ann Vermeulen, medewerker Onderwijs van Vluchtelingenwerk Vlaanderen

Een specifiek tarief voor vluchteling-studenten is wel bespreekbaar bij vele hogescholen en universiteiten. Erkende vluchtelingen en personen met subsidiaire bescherming komen in aanmerking om in te schrijven aan beurstarief (2018-19: 108,8 €). Het tarief hangt af van het inkomen ([studietoelagen van de Vlaamse overheid](#)). De studietoelage wordt aangevraagd na inschrijving, maar men kan bij de inschrijving al aangeven dat men wellicht in aanmerking komt voor het beurstarief.

Een overzicht van alle opleidingen Hoger onderwijs: <https://hogeronderwijsregister.be/home>. Vraag bij de sociale dienst om informatie over toelatingsvoorwaarden, studiefinanciering, taalcursussen, voorbereidingsmogelijkheden en ondersteuning tijdens de studies. Onder bepaalde voorwaarden kan de student ook extra middelen aanvragen.

Voor wie reeds 18 jaar is en nog geen diploma secundair onderwijs op zak heeft, is het **Secundair Volwassenenonderwijs** (vroeger ‘tweedekansonderwijs’) misschien een uitkomst. Dit wordt aangeboden in Centra Volwassenenonderwijs (CVO) en biedt 2 mogelijkheden om een diploma secundair onderwijs te behalen;

- een opleiding in het studiegebied Algemene vorming op niveau van ASO
- een diplomagerichte opleiding in combinatie met een opleiding Aanvullende algemene vorming (AAV)

Er wordt gewerkt met een modulair systeem.

Er is geen inschrijvingsgeld voor een opleiding in het studiegebied Algemene vorming, maar wel inschrijvingsgeld voor een diplomagerichte opleiding (echter niet voor de modules AAV). In een aantal gevallen kan men het inschrijvingsgeld terugkrijgen via een premie.

Een Centrum Volwassenenonderwijs mag kosten aanrekenen voor cursusmateriaal.

9.2. SCHOOLTOELAGE / STUDIETOELAGE

De overheid biedt met een jaarlijkse schooltoelage financiële steun voor kinderen die les volgen in een school van de Vlaamse Gemeenschap. De Dienst Studietoelagen van het Ministerie van Onderwijs verspreidt daar veel informatie over, via www.studietoelagen.be, folders, affiches enz.. De Dienst is ook bereikbaar via het gratis telefoonnummer 1700 van de Vlaamse overheid. Ook secretariaten van scholen, CAW's en OCMW's verspreiden het informatiemateriaal en bieden eventueel hulp bij de aanvraag.

Het belang van de schooltoelage blijkt uit de vergelijking met de schoolkosten (hierboven). In 2017-18 betekent de schooltoelage:

- Kleuteronderwijs: 94,98 € (vast bedrag). Lager onderwijs: 106,86 € tot 160,28 €.
- Secundair onderwijs: minimale toelage 133,08 €. Dit bedrag kan oplopen en er zijn aparte bedragen voor leerlingen in de 4de graad en leerlingen in deeltijds leerplichtonderwijs.

Om in aanmerking te komen voor de schooltoelage zijn er vier criteria:

1. **Nationaliteit:** de toelage is er voor kinderen die per 31-12 van het lopende schooljaar Belg zijn, maar ook voor kinderen van vluchtelingen en subsidiair beschermden. Kinderen van personen met andere verblijfsstatuten moeten minstens 12 maanden onafgebroken wettig verblijf in België hebben.
2. **Pedagogische voorwaarden:** de toelage is er voor kinderen die les volgen in een erkende school die gefinancierd is door de Vlaamse Gemeenschap.
3. **Gezinssituatie:** de Dienst studietoelagen berekent het aantal leefeenheden in het gezin.
4. **Inkomen:** de dienst controleert de fiscale gezinsinkomsten (van beide ouders) van het 2de jaar voor de aanvraag. Alleen voor erkende vluchtelingen is er sinds 2014 een uitzonderingsmaatregel in de controle van het gezinsinkomen (zie onder).

Opgelet: vanaf het schooljaar 2019-2020 wordt de schooltoelage vervangen door de schooltoeslag, die vanaf dan deel uitmaakt van het groeipakket (www.groeipakket.be, voorheen kinderbijslag (zie boven thema Kinderbijslag).

Zoveel mogelijk zal voorzien worden in een automatische rechtentoekenning. Ouders die met hun kinderen in Vlaanderen wonen zullen dan in principe hun schooltoeslag niet meer moeten aanvragen voor kleuter-, lager of secundair onderwijs. Alleen voor kinderen die nog niet bekend zijn in het Groeipakket zal een aanvraagprocedure sneller werken dan de automatische procedure.

Het uitgangspunt is dat de huidige doelgroep van de schooltoelage minstens wordt behouden en dat uitzonderingsmaatregelen zoveel mogelijk worden overgenomen. De bedragen worden wel versterkt, voornamelijk voor kinderen die secundair onderwijs volgen. In het voorjaar van 2019 zullen de gezinnen geïnformeerd worden over de juiste werkwijze en procedure.

De [studietoelage voor het Hoger Onderwijs](#) verandert niet en zal nog steeds toegekend worden door de afdeling Studietoelagen van het Ministerie van Onderwijs.

De voorwaarden om in aanmerking te komen en de procedures zijn vergelijkbaar met deze voor de schooltoelage. Om een idee te geven voor een voltijds studietraject (2017-18):

- volledige toelage: 4.042 € voor wie kotstudent is, 2.426 € voor wie dit niet is.
- uitzonderlijke studietoelage: 5.442 € voor een kotstudent, 3.520 € voor wie dit niet is.

9.3. PROBLEMEN

- **Onbetaalde schoolfacturen** (zie onder bij tips)
- Erkende vluchtelingen en subsidiair beschermden zijn aanvaard onder het criterium 'nationaliteit' van de schooltoelage. Onder het criterium 'inkomen' is er (alleen) **voor erkende vluchtelingen een uitzonderingsmaatregel**. Deze is in voege vanaf het herwerkte Decreet (14-04-2014) en houdt in dat de aanvrager de gezinsinkomsten van het eerste (volledige) fiscaal jaar NA de aanvraag moet kunnen bewijzen.

Om dit te begrijpen verwijzen we naar een signaal dat de **vrijwilligersorganisatie SIAL (Lubbeek)** naar de Vlaamse Ombudsdienst stuurde in 2013.

SIAL signaleerde dat het eerste Decreet (8-06-2007) een inkomensvoorwaarde bevatte (vreemdelingen moesten hun attesten gezinsinkomsten van het 2de jaar voor de aanvraag van de studietoelage aan de buitenlandse belastingdienst vragen) die volgens de internationale Conventie van Genève niet mogelijk is: “erkende vluchtelingen kunnen niet aan de regel van het Decreet voldoen. Zij mogen immers geen contacten opnemen met de overheid van hun land van herkomst, ook niet met de ambassade ervan in België.”

Het Decreet werd per 14-04-2014 vernieuwd met een uitzonderingsmaatregel voor vluchtelingen. Deze garandeert hun de schooltoelage vanaf de aanvraag, maar met een latere uitbetaling. Concreet is de latere uitbetaling zeer nadelig voor een gezin in extreme armoede. **De vrijwilligersorganisatie AZIZ (Zemst)** signaleerde in 2016 een concreet voorbeeld aan de Dienst studietoelagen:

“De vluchteling kreeg wettig verblijfsrecht in 2012. Het gezin werd in juli 2014 herenigd en vroeg een schooltoelage voor het schooljaar 2014-2015. De Dienst studietoelagen vroeg bijkomende inlichtingen: er kon pas uitbetaald worden NADAT de FOD Financiën het gezinsinkomen 2015 berekend had (de berekende belasting op het inkomen 2015) of alle attesten van het vermoedelijk gezinsinkomen 2015 ingediend werden.

Gevolg was dat de studietoelage voor het schooljaar 2014-15 pas in 2016 (na voorlegging van attesten) of zelfs pas in 2017 (na definitieve fiscale aanslag) uitbetaald werd. Ondertussen moesten de ouders zelf alle schoolkosten betalen voor de schooljaren 2014-2015 en 2015-2016”

De Dienst Studietoelagen antwoordde dat de ouders – wanneer de uitzonderingsmaatregel voor hen geldt – voorschotten bij het OCMW kunnen vragen.

Een OCMW beslist echter autonoom en gaat niet altijd op deze vraag in.

9.4. TIPS VAN EN VOOR VRIJWILLIGERS

- Vele vrijwilligersorganisaties worden geconfronteerd met problemen van onbetaalde schoolfacturen. De meesten bemiddelen met de scholen over oplossingen. Mede doordat scholen incassobureaus gingen inschakelen ontstond vanaf schooljaar 2017-18 het **project ‘samen tegen onbetaalde schoolfacturen’**. Zie www.aanpak-schoolfacturen.be. Dit project werkt met scholen. Vrijwilligersorganisaties kunnen contact met de projectcoördinator opnemen en vragen om betrokken te worden bij werkvergaderingen met deelnemende scholen van wie zij leerlingen ondersteunen (bv. met huiswerkbegeleiding).
- Waarschuw de ouders dat zij aan de school heldere uitleg moeten vragen over de schoolfacturen en mogelijkheden voor een sociaal tarief.

- Waarschuw de ouders dat de schooltoelage nu toch – nog - sneller uitbetaald wordt als ze een aanvraagformulier insturen en niet wachten op automatische toekenning. Ook moeten ze hun post of mailberichten goed in de gaten houden voor het geval de Dienst School- en Studietoelagen naar bijkomende inlichtingen vraagt. Als de aanvrager niet tijdig antwoordt, wordt het dossier gesloten.
- **Leg aan de ouders het verband tussen schoolkosten en schooltoelage uit.** Doordat de schooltoelage pas na (vele) maanden uitbetaald wordt, verliezen de ouders dit verband uit het oog. Waarschuw de ouders voor de hoge kosten die er in augustus en september aankomen voor boeken, sportkledij, abonnement op openbaar vervoer, soms een laptop die door de school verplicht wordt, enz Stel voor om het bedrag van de schooltoelage te sparen in het vooruitzicht van het volgende schooljaar!
- Onderzoek of de kosten van schooldiensten zoals voor-, naschoolse en vakantieopvang meegenomen (kunnen) worden in het gemeentelijke sociaal-tarief-systeem of (soms) in steun van het OCMW.

9.5. PRAKTIJKVOORBEELDEN VAN LEDEN VAN GASTVRIJ NETWERK

De vrijwilligersorganisatie ELIM heeft sinds 2016 een overeenkomst met alle middelbare scholen van de stad Roeselare om 30 % van de onbetaalde schoolfacturen te betalen.

- Gemiddeld gaat het om 23 leerlingen, van ouders met en zonder papieren.
- Het gemeenschapsonderwijs zoekt zelf naar een oplossing voor de resterende 70 %, bijvoorbeeld een job voor leerlingen van +16. Als per eind van het schooljaar nog niet alles betaald is, legt ELIM het resterend bedrag bij.
- De grootste onkosten liggen in het beroeps- en technisch onderwijs: invulboeken, werkmateriaal voor de praktijkvakken, laptop, tablet, computer, rekentoestel enz.
- ELIM betaalt die onbetaalde facturen niet met subsidiegeld, maar met privé-geld. De serviceclub Kiwanis Roeselare geeft jaarlijks een financiële injectie. De donateurs weten waarvoor het geld gebruikt wordt.
- De stad stelde één schoolpoortwerker aan die voor alle basisscholen bemiddelt tussen de ouders en de school. Deze aanpak blijkt onvoldoende en de problemen blijven groot. In september 2017 organiseerden de Roeselaarse jongeren van Beweging.net daarom een protestmanifestatie.

Onthaalgroep Vluchtelingen Grimbergen betaalt alle schoolrekeningen die na onderhandeling met de school en het OCMW niet ten laste genomen worden. De school- en studietoelagen worden opgevolgd.

De Onthaalgroep doet dit vanuit de visie dat ieder kind recht heeft op volwaardig onderwijs, inclusief de daaraan verbonden activiteiten als schooluitstappen, weekends, laatste-jaars-reizen. Financiële draagkracht van de ouders mag geen beletsel zijn voor een kind of jongere van een vluchteling, asielzoeker of persoon zonder wettige papieren.